

Lesekroken

Undervisningsopplegg til artikkelen
«Menneskets eldste venn?»

Ulike måtar å forklare ord på

Av: **TUVA BJØRKVOLD**

– Forfatter, ressurslærer for Nysgjerriger og førsteamanuensis ved OsloMet

I ARTIKKELEN «MENNESKETS ELDSTE VENN?» er tre omgrep framheva og forklarte i teksten. Desse står i sirklar på turkis bakgrunn. Dei tre omgrepa er *arktiske strøk*, *Sibir* og *kryssavl*. Alle tre er sentrale for å få med seg innhaldet i artikkelen. Det er fleire måtar å forklare ord på. I desse døma er det gjort på tre forskjellige måtar.

1 Definisjon med forklaringar

I beskrivinga av omgrepet *arktiske strøk* står det fyrst *område langt nord i verda, rundt Nordpolen*. Her er *arktisk* forklart med *langt nord i verda, rundt Nordpolen*.

- ▶ arktisk = langt nord i verda, rundt Nordpolen

Strøk er forklart med eit synonym, eit ord som tyder omtrent det same, *område*.

- ▶ strøk = område

2 Synonym på heile omgrepet

I framhaldet av forklaringa står *også kalla Arktis*. *Arktiske strøk* er det same som *Arktis* (noko ein høyrer av at orda er nesten like)

- ▶ arktiske strøk = Arktis

3 Skrive ei setning med omgrepet

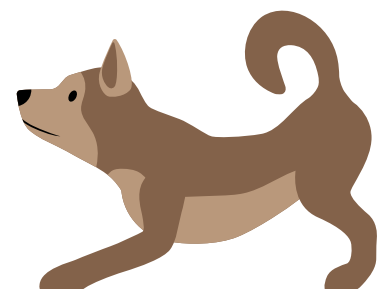
I beskriving av *Sibir* står det i den andre setninga: *Dei nordlegaste delane av Sibir ligg i arktiske strøk*. Her nyttar ein ordet *Sibir* i ei setning der tydinga også kjem godt fram. Det er ein god måte å syne kva ordet tyder.

Jobb saman i klassen med den fyrste ordforklaringa, med *arktiske strøk*. Prøv å jobbe utforskande med at elevane sjølve skal sjå korleis ordet er forklart. Ikkje gje dei svaret med ein gong. Sjå deretter på *Sibir*. Kjenner dei igjen noko frå korleis det fyrste omgrepet blei forklart?

La elevane jobbe saman i grupper med den siste ordforklaringa, med ordet *kryssavl*. Korleis er ordet forklart her, med måte ein, to eller tre?

Svar:

- 1:** *Kryssavl = det å la to ulike rasar få ungar saman (i håp om at avkommet skal arve ulike gode eigenskapar frå foreldra)*. På førehand veit vi at *avl = å få ungar saman*, og å krysse er å pare to ulike rasar, altså er *kryss = to ulike rasar*. Siste del av setninga er ei grunngeving for *kryssavl*.
- 3:** Siste setning, *Gjennom kryssavl av hundar kan ein skape heilt nye hunderasar*, er eit døme på ei god setning der ein nyttar orde *kryssavl*. Ho inneheld ikkje ei forklaring.

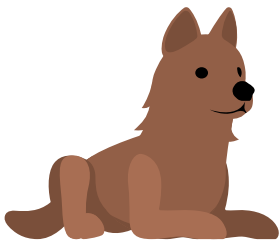

N!

Lesekroken

Oppgaver til artikkelen «Menneskets eldste venn?»

Av: **TUVA BJØRKVOLD**

1 Kva for jobbar kan hundar gjere? Jobb saman.

- a** Kva for type jobbar kan hundar gjere? Lag ei liste.
 - **Eksempel:** Sporhund
- b** Skriv etter kvar type jobb kvifor hundar er gode til denne typen jobb.
 - **Eksempel:** Ein sporhund er god til å kjenne igjen lukter.

2 Korleis er ordet forklart? Jobb saman.

- a** Les forklaringa på kva *kryssavl* er.
- b** Korleis er ordet forklart? Har dei nytta definisjon med forklaringar, synonym eller skrive ei setning med ordet? Grunnlegg svaret.
- c** Forklar *kryssavl* sjølv med å skrive ei ny setning der de nyttar ordet.

3 Detektivlesing

- a** Korleis ser ein slede ut?
- b** Kva for kjenneteikn har trekkhundar?
- c** Kva er beviset for at menneske har hatt trekkhundar mykje lenger enn 3000 år?

